

Jezus, Israël en de kerk

G. Hette Abma

Gijs van den Brink, *Jezus, Israël en de kerk, Over de messiaanse oorsprong van de kerk uit de volken*, Centrum voor Bijbelonderzoek, Veenendaal, 2010, 143 p., ISBN 978 9077 651 995, € 14,95.

Wie is dat eigenlijk: Gijs van den Brink? Als we enigszins vertrouwd zijn met de namen van mensen die hun sporen verdiend hebben op het theologisch terrein kunnen we ons zomaar vergissen. Om elk misverstand uit te sluiten: drs. G. van den Brink is de stichter van de evangelische woongemeenschap Elim in Doorn. Vooral geniet hij echter bekendheid als redacteur en auteur van de commentaarseerie 'Studiebijbel', die wordt uitgegeven door het Centrum voor Bijbelonderzoek te Veenendaal.

Kortgeleden is een beknopt boek van zijn hand verschenen onder de titel *Jezus, Israël en de kerk*. Graag vestig ik de aandacht op deze publicatie. We krijgen daarin bouwstenen aangereikt voor wat we in het geijkte jargon noemen de eschatologie en de ecclesiologie. Met heel wat meer woorden in gewoon Nederlands gezegd gaat het bij eschatologie om alles wat over de toekomstverwachting gaat, en is ecclesiologie de omschrijving van de manier waarop de gemeente van Jezus zich manifesteert. Het mooie is dat je met

een een brokstuk in handen hebt, want de schrijver heeft zelf reeds met goed cement de ene steen aan de andere verbonden.

Heilshistorisch uitgangspunt

Als we willen bouwen hebben we een deugdelijk fundament nodig. Gelukkig verschaft Gijs van den Brink ons eerst helderheid over de manier waarop hij de Bijbel leest. Om in de sfeer van de bouwkundige beelddespraak te blijven – je

eerste indruk is die van een fundamentalisme. Het verzet tegen de historisch-kritische benadering is groot. Men wil dan namelijk een tekst ontdoen van alles wat eraan geklit zit, zodat je de historische kern overhoudt. Maar dat loopt op een teleurstelling uit: er blijkt meestal niets van over te blijven. Van de weeromstuit kiezen de zogenaamd bijbelgetrouwe gelovigen voor de starre benadering van het fundamentalisme: het is waar

omdat het in de Bijbel staat. Als gedegen exegeet kan de auteur daarmee niet uit de voeten. Maar met redenen omkleed geeft hij aan waarom ook de zogenaamde literair-structurele hermeneutiek hem niet echt bevredigt. Uiteindelijk kiest hij voor de heilshistorische benadering. Daarbij beroept hij zich op hedendaagse auteurs als Kevin J. Vanhoozer en Nicholas Wolterstorff. Uitvoerig citeert de laatstgenoemde auteur uit een boek dat de theoloog Herman Ridderbos in 1955 publiceerde: *Heilsgeschiedenis en Heilige Schrift*. Van harte beveelt Gijs van den Brink ieder die met deze vragen bezig is aan deze studie te lezen. Wie minder tijd heeft kan ook kennis nemen van het betreffende hoofdstuk in zijn eigen boek: *Op betrouwbare grond* (Hecerenveen, 1999).

Wat is de winst van het heilshistorisch uitgangspunt? De visie op de Bijbel is gefundeerd op de Schrift zelf. Je hebt niet allerlei leeswijzers nodig of ingewikkelde inspiratietheorieën. Maar het bewaart ons wel voor dogmatisme, waarbij de kerkelijke traditie gaat heersen over de Schrift. Wat dit oplevert blijkt uit de verdere bestudering van het boek waarop ik dus graag wil attenderen.

Joodse toekomstverwachting

Gijs van den Brink wil laten zien hoe de ecclesiologie een onderdeel is van de eschatologie. Met een verwijzing naar het boek Daniël maakt hij duidelijk dat de nieuwtestamentische gemeente onderdeel is van de Joodse toekomstverwachting.

Meestal begint het je te duizelen als iemand begint te spreken over de zeventig jaarweken (Dan. 9:24-27). Als een bekwaam gids leidt de auteur ons echter over het hobbelachtige terrein en komt tot de eenvoudige slotsom: in het betreffende gedeelte van de profetie krijgen we een overzicht van de heilsgeschiedenis vanaf Daniël tot aan de voleinding. Hij toont aan dat het einddoel van de eindtijd is de majestueuze aanwezigheid van God temidden van zijn volk. Dit zal gerealiseerd worden als de Mensenzoon in heerlijkheid komt op de wolken des hemels.

Messiaanse rijk

Als we dit alles lezen hoeft het ons niet te verwonderen dat Gijs van den Brink graag wil laten zien welke centrale rol de thematiek van het Koninkrijk Gods speelt in de verkondiging van Jezus. In de toekomst zal het zichtbare koningschap van God over de wereld werkelijkheid worden. Wie dit oerbijbelse gegeven weer ontdekt, bemerkt hoe de gemeente van Jezus in Israël is geënt en hoe de weg van God met zijn volk op een bijzondere manier voortgaat. In een sympathiek 'Woord vooraf' schrijft prof. dr. Jan Hoek met het oog daarop: 'Voor Van den Brink impliceert dat een chiliastisch standpunt. We behoeven hem daarin niet te volgen om toch vol gespannen verwachting te letten op Israël als bijzonder teken der tijden.' Ook al wil ik niet graag minder vriendelijk overkomen, toch geloof ik daar niets van. De geschiedenis der kerk leert ons immers dat er zonder het verlan-

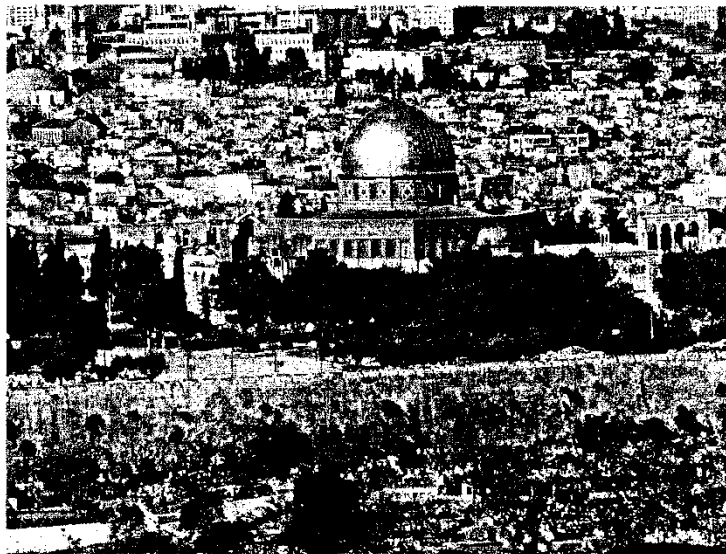
gen naar de komst van het vreedrijk nog nooit sprake is geweest van een 'gespannen verwachting'? De alles beslissende vraag blijft altijd weer: heeft dat komende Rijk nu echt voeten in de aarde of niet?

Landbelofte

Naar het oordeel van Gijs van den Brink lezen we het Nieuwe Testament meestal met een bril die door de westerse theologische traditie wordt gekleurd. Hoe is het anders te verklaren, vraagt hij zich verbijsterd af, dat we keer op keer te horen krijgen dat het Nieuwe Testament geen landbelofte voor Israël kent? Te weinig geven we ons rekenschap van de verwachting die leeft binnen het jodendom van de intertestamentaire tijd. Ten tijde van Jezus is het land naast de tempel en de Tora een hoofdthema. God heeft het land onvervreemdbaar aan Israël gegeven. Eens zullen de apostelen oordelen (of regeren) over de twaalf stammen van Israël (Mat. 19:28). Vanwege de hoop op die toekomst moest Paulus zich voor Agrippa verantwoorden (Hand. 26:6-7). De verwachte bekering van Israël en het herstel van Israël zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Helaas hebben de vijanden van Israël vaak meer besef van de betekenis van de landbelofte, dan de doorsnee christen.

Een volk apart

Meer dan alleen interessant is het overzicht dat we krijgen van de plaats van Israël in het boek Openbaring. Het is toch de theologie als serieuze wetenschap geklaagd dat een predikant kan

promoveren op een proefschrift waarin hij betoogt dat er in het laatste bijbelboek geen sprake is van een specifieke plaats voor het uitverkoren volk van God! Gijs van den Brink komt op grond van nauwgezet exegetisch onderzoek tot de slotsom dat de niet-Joodse volken weliswaar eens volledig participeren in het eeuwig heil, maar dat er volgens de Openbaring ook op de nieuwe aarde een onderscheid blijft tussen de bewoners van het nieuwe Jeruzalem en de volkeren daaromheen.

Als de schrijver de lijnen doortrekt naar vandaag komt er de klemtoon op te liggen dat Israël naast de kerk een tot het einde der tijden durende betekenis heeft volgens de prediking van Jezus en de apostelen. Met een verwijzing naar de boeken van Jürgen Moltmann stelt hij dat 'door de kruisiging Christus de Heiland van de

heidenen is geworden en Hij bij zijn parousie zal tonen dat Hij ook de Messias van Israël is'. Vandaar dat hij komt tot de fundamentele these: 'Met de verwachting van het herstel van Israël blijft ook de landbelofte van kracht.' Hoe ambitieus de onderneming ook mag zijn: wie een Israël-theologie wil opbouwen zal deze bouwsteen niet verachtelijk een plaats ontzeggen!

Huisgemeenten

Ten slotte schrijft de auteur nog over de messiaanse gemeente. Zonder twijfel komt hij terecht tot de conclusie: 'Voor de snelle verbreiding van het Evangelie zijn de huisgemeenten in de vroege kerk belangrijk geweest.' Vervolgens gaat Gijs van den Brink wel erg vlot te werk wanneer hij de betekenis daarvan voor de kerk in de 21^e eeuw aangeeft. Wij komen dan zonder veel omwegen bij de

Elingemeente terecht. Frappant dat hij deze typeert als een 'post-modern praktijkvoorbeeld'. Daarbij mis ik namelijk de waardering voor wat er in de loop der eeuwen is gegroeid. Heel voorzichtig schrijft dr. Hoek: 'Waarschijnlijk verschil ik met de schrijver in de waardering van de historische ontwikkelingen in het kerk-zijn door de eeuwen heen en de leiding van de Heilige Geest in die ontwikkelingen.' Zo ben ik er vast van overtuigd dat de geschiedenis geen heilig spel is waarin we nog weer een keer helemaal 'terug naar af' kunnen. Wel is het van belang ons af te vragen hoe we in een gesecculariseerde samenleving onze winst kunnen doen met de kennis van het ontstaan van de gemeente van Jezus. En daarbij kan het helaas wat beknopt gebleven boek van Gijs van den Brink ons grote diensten bewijzen. Van harte aanbevolen ter lezing en bestudering.